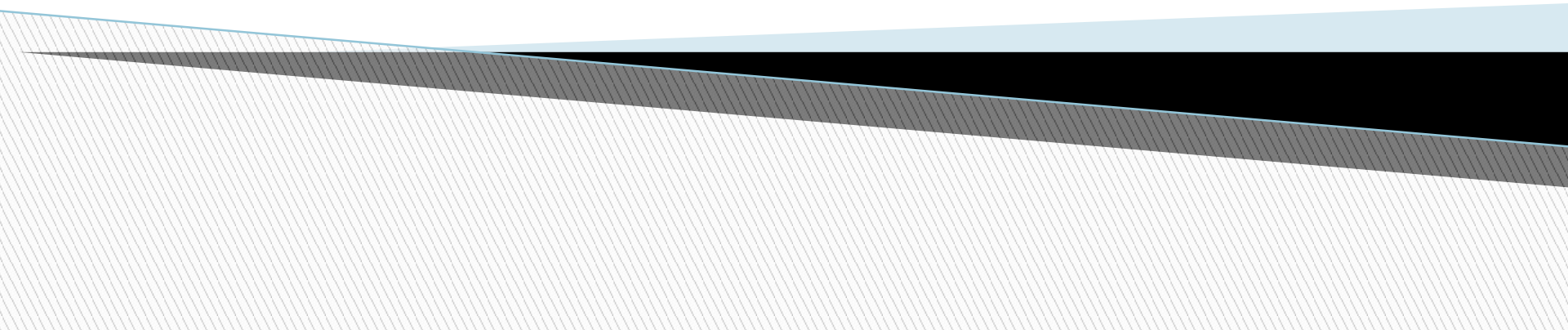

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

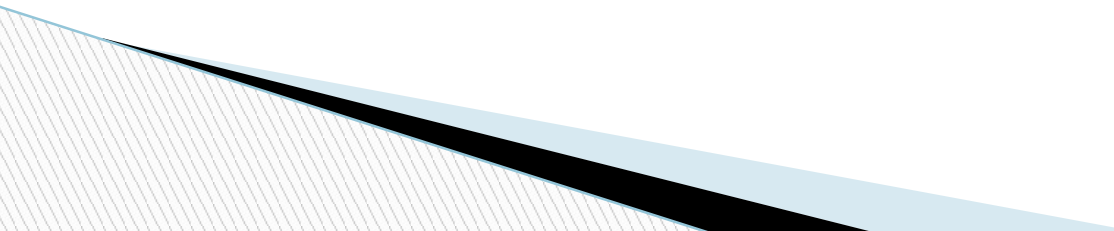
**Лекція 1. Антропология – спеціальна наука
про Людину, як складний та значний
феномен.**

Список літератури

1. Аносов І. П. Педагогічна антропологія: Навч. посіб. / І. П. Аносов / Мелітопольський держ. пед. ун-т. — К. : Твім інтер, 2005. — 264 с.
2. Аносов І. П. Сучасний освітній простір: антропологічний аспект. Монографія / І. П. Аносов. — К.: Твім інтер, 2003. — 391 с.
3. Батлина Л.В. Основи людинознавства. Людина в цілому : навч. посібник / Л.В. Батліна. - К. : КНТ, 2008. — 329 с.
4. Возняк А.Б. Педагогічна антропологія : навч. посіб. / А.Б.Возняк ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. - Дрогобич : РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка, 2011. — 190 с.

ПЛАН

1. Предмет, мета й завдання педагогічної антропології.
 2. Уявлення про людинознавство у стародавньому світі, середньовіччі та протягом епохи Відродження.
 3. Ідеї гуманістичної антропології у працях класиків педагогіки.
 4. Антропологічні виміри педагогіки XIX початку XX ст.
Розвиток педагогічної антропології у XX – на початку XXI ст.
-

1. Предмет, мета й завдання педагогічної антропології

Термін «антропологія» було введено в широкий суспільний обіг І.Кантом на позначення особливої автономної галузі знань, нової науки – науки про людину.

ПЕДАГОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

```
graph TD; A[ПЕДАГОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ] --> B[самостійна галузь науки про освіту, цілісне й системне знання про людину, яка виховує та виховується, як суб'єкта й об'єкта освіти]; A --> C[інтегративна наука, що узагальнює різноманітні знання про людину в аспекті виховання та навчання];
```

самостійна галузь науки про освіту, цілісне й системне знання про людину, яка виховує та виховується, як суб'єкта й об'єкта освіти

інтегративна наука, що узагальнює різноманітні знання про людину в аспекті виховання та навчання

Мета педагогічної антропології

полягає у розкритті антропологічних закономірностей протікання процесу взаємодії в системі «людина-людина» в контексті передачі суспільно-значущого досвіду від одного покоління до іншого, визначення принципів функціонування цього процесу; створення наукової бази організації сучасного освітнього простору.

Предмет педагогічної антропології

закономірності, шляхи й методи цілеспрямованої діяльності щодо формування й виховання людини; механізми та етапи становлення особистості у процесі соціалізації та виховання, джерела саморуху й розвитку, що розглядаються через призму педагогічного цілепокладання.

ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:

- ✓ встановлення взаємозв'язків між різноманітними аспектами людинознавства, що вивчають різні спеціалізовані дисципліни, координація та інтеграція роздрібнених знань про людину;
- ✓ визначення умов соціалізації людини та сутності взаємодії «людина-людина» в межах різних соціальних та вікових груп;
- ✓ визначення закономірностей, шляхів, форм та методів організації гуманістично-орієнтованого педагогічного процесу;
- ✓ розкриття сутності людини як вихователя та вихованця;
- ✓ з'ясування сензитивних здатностей людини до виховання й навчання протягом різних вікових періодів;
- ✓ обґрунтування умов розвитку людської креативності в освітній системі;
- ✓ розробка критеріїв антропологічних освітніх систем та шляхів їх реалізації.

Провідними ідеями педагогічної антропології є:

цілісність та неподільність духовної та біологічної природи людини; суб`єктивність людини та її сутнісних характеристик; єдність загального, особливого та окремого в кожній людині; взаємозв`язок індивідуального й соціального в людині; сукупність розумового, морального й фізичного аспектів у розвитку людини; пластичність особистісних якостей людини.

Принципи педагогічної антропології

- антропологічний (розгляд поняття «людина» в якості вихідної категорії, усіх інших категорій та понять як похідних від неї, що описують та поглиблюють розуміння сутності людини);
- цілісності та універсальності людини;
- онтологічний (розуміння виховання як способу буття людини, а поняття «виховання» - як онтологічної категорії);
- єдності загального, особливого й одиничного в пізнанні людини;
- осмислення сутності виховання як взаємодії загальнолюдського, конкретно-історичного та національного компонентів культури;
- невизначеності результатів педагогічної взаємодії, неможливості вичерпного осягнення сутності людини, її кінцевого визначення;
- розуміння дитинства як першопричини усього наступного в житті людини;
- визнання здатності людини до самовиховання як засобу й механізму виховання, що передбачає пріоритет ініціативи вихованця у виборі способу життєдіяльності як форми самореалізації;
- креативності, що вимагає використання тих педагогічних форм та методів, які створюють умови для творчої самореалізації вихованця;
- діалогізму, який передбачає застосування методів, засобів та форм виховання й навчання діалогічного характеру, що надає вихованцеві можливості вільної самореалізації у спілкуванні з вихователем, світом культури, з самим собою;
- самопізнання, що висуває вимогу використання таких методів й засобів, які спонукали б вихованця до самопізнання й на цій основі – до самореалізації;
- свободи самовираження та самоствердження особистості у процесі навчання й виховання;
- визнання розуміння й взаєморозуміння в якості необхідної й достатньої умови ефективності педагогічної взаємодії.

2. Уявлення про людинознавство у стародавньому світі та середньовіччі

Питання про необхідність антропологічного обґрунтування педагогіки виникло ще в глибокій давнині. Конфуцій, Сократ, Платон, Аристотель, Цицерон та Квінтіліан викладали свої розуміння освіти, виходячи з певної трактовки природи людини.

Основою поглядів освітніх діячів та філософів епохи середньовіччя був релігійно-моральний принцип, який об'єднав усі педагогічні ідеї у своєрідну систему. Згідно з цим принципом розглядалася вся структура християнського навчання та виховання, визначались мета, характер, методи та засоби освіти.

Ознакою культури Відродження стають ідеї гуманізму, у зв'язку з якими формується новий погляд на світ і людину. Гуманізм витісняє середньовікову аскетичну доктрину, протиставивши теології світську науку, поставивши у центр уваги людину, яка в ідеалі повинна бути життєрадісною, сильною духом і тілом, яка має право на земну радість і щастя.

Проголошувалась ідея гармонійного й багатостороннього розвитку особистості дитини, що було притаманно ще античній педагогіці.

У період епохи Відродження розуміючи мету й завдання виховання, гуманісти проголошували загальну повагу до дитячої особистості, заперечували сувору дисципліну та тілесні покарання. Вони відзначали необхідність враховувати особливості дитячого віку, індивідуалізувати навчання і виховання.

Такі тенденції наявні в працях Е. Ротердамського, Ф.Рабле, М.Монтеня, Т. Мора, Т.Кампанелли, В.да-Фельтре.

3. Ідеї гуманістичної антропології у працях класиків педагогіки

ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ПЕДАГОГІКИ Я.А.КОМЕНСЬКОГО

- Особистість – це досконале творіння природи, яке має право на розвиток усіх своїх здібностей.
- За умови гарної організації навчально-виховного процесу кожна дитина може досягти найвищих сходинок освіти.
- Основою пізнання є чуттєвий досвід.
- Пізнання повинно приносити користь у практичному житті, тому воно повинно бути обов'язковим і доступним для всіх.
- Природі людини притаманні самодіяльні, саморушійні сили, тому вихованець повинен бути більш самостійним в осмисленні й діяльному освоєнні світу.
- Складовими педагогічного процесу є розуміння, воля й діяльність.
- Люди наділені однаковою природою, тому їх права на освіту повинні бути рівними.
- Навчання і виховання повинно бути природовідповідними (відповідати закономірностям природи й природі дитини).
- Дітям властивий потяг до діяльності, тому завданням виховання повинно бути розкриття і задоволення усіх природних задатків.
- Основою педагогіки є пансофізм, тобто узагальнення всіх набутих цивілізацією знань і доведення цих узагальнених знань через школу до кожної людини.
- Навчальний заклад – це храм розумного, радісного навчання і виховання, любові й поваги до дитини. Ідеальна школа – це лабораторія підготовки гуманних і працелюбних людей.
- Розумно організоване навчання і виховання вимагає від наставника повної віддачі своїх сил і можливостей.

ПЕРІОДИ ЖИТТЯ ЗА Ж.-Ж.РУССО

- Від народження до двох років, коли має здійснюватися переважно фізичне виховання.
- 2-12 років – період «сну розуму», коли слід розвивати «зовнішні чуття».
- 12-15 років - період розумового виховання.
- 15 років – повноліття – період «бурь та пристрастей», період здійснення морального виховання.

Правила навчання за А.Дістервегом:

- ✓ Навчай природовідповідно! Керуйся при навчанні природними ступенями розвитку підростаючої людини!
- ✓ Починай навчання, враховуючи рівень розвитку учня, і продовжуй його послідовно, неперервно, без пропусків і ґрунтовно!
- ✓ Не вчи тому, що для учня, доки він це вчить, ще не потрібне, і не вчи тому, що для учня згодом не буде більше потрібним!
- ✓ Веди навчання не науковим, а елементарним способом!
- ✓ Переслідуй завжди формальну мету або одночасно формальну і матеріальну.
- ✓ Збуджуй розум учня за допомогою одного й того ж предмета, по можливості різнобічно, а саме: пов'язуй знання з уміннями і змушуй його вправлятися до тих пір, доки вивчене не стане здобутком підсвідомої течії його думок (des unteren Gedankenlauf)!
- ✓ Не муштрувати, не виховувати і освічувати ad hoc, а закласти загальні основи загальнолюдської і національної освіти!
- ✓ Привчай учня працювати, змушуй його не тільки полюбити роботу, але настільки з нею поріднитися, щоб вона стала його другою натурою!
- ✓ Рахуйся з індивідуальністю твоїх учнів!

4. Антропологічні виміри педагогіки XIX - початку XX століття. Розвиток педагогічної антропології у XX – на початку XXI століття

З кінця XIX століття філософська антропологія намагалася зрозуміти реальне людське буття в усій його повноті, визначити місце людини в світі й ставлення людини до світу, що є фундаментом не тільки філософії, але й будь-якого знання про людське життя в цілому, оскільки філософський спосіб мислення поєднує конкретно-наукове вивчення різних сфер буття з абстрактно-спекулятивним осягненням дійсності, людського в людині, її справжньої сутності, вільного й творчого ества, створює цілісний образ людини (І.Кант, Л. Фейербах, О.Касман, М.Шелер).

Російський дослідник А.П.Огурцов, виділяє такі концепції педагогічної антропології:

- ✓ інтегральна емпірична наука (Г.Рот);
- ✓ теорія самоздійснення особистості (І.Дерболав);
- ✓ метод (К.Дунелт);
- ✓ антропологічний спосіб розгляду (О.Больнов);
- ✓ феноменологія (В.Лох);
- ✓ екзистенційна аналітика (Е.Фінк);
- ✓ варіант трансценденталізму (К.Х.Дикопп);
- ✓ емпірична наука (Г.Здарзіл);
- ✓ біологічно орієнтована наука (М.Лідтке).

Висновки

Отже, антропологія як наукова дисципліна за півтора століття свого існування виробила значну інтелектуальну традицію: збагатила відповідними методами теоретичну й практичну педагогічну діяльність, увівши до них синтезовані знання про розвиток кожної дитини. У цьому знанні знайшли відображення процеси, що повторюють еволюцію людини як біологічного виду, так і ті, які характеризують індивідуальну історію саме цієї людини; відомості про онтогенез дитини, що залежить як від механізмів і закономірностей макрокосму, так і від специфічних видових особливостей людини (тому він є процесом екстенсивним і інтенсивним одночасно).